

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ท่ามกลางกระแสการพัฒนาที่ไม่หยุดยั้ง ทรัพยากรของโลกถูกใช้ และกำลังเสื่อมโทรมถดถอยลงทุกวัน ปัญหาสิ่งแวดล้อมทวีความรุนแรงขึ้นและมีผลกระทบไปทั่วโลก เพื่อเป็นการตระหนักเรื่องสิ่งแวดล้อมการประชุมระดับโลกซึ่งได้ถูกจัดขึ้นที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร การประชุมนำเสนอเรื่อง “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” หลังจากนั้นองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสิ่งแวดล้อมในระดับโลกเห็นความสำคัญของแนวคิดนี้ โดยเฉพาะองค์การอนามัยโลกที่แสดงแนวคิดเรื่องเมืองน่าอยู่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการนำแนวทางในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนไปใช้ในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น

ในพื้นที่กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเมืองหลวงและเป็นศูนย์รวมของความเจริญทุกด้าน โดยมีบริการขั้นพื้นฐานทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งเป็นแหล่งจ้างงานที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ ส่งผลให้ประชาชนจากทุกภูมิภาคและจากประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงอพยพเข้ามาหางานทำเป็นแรงงานในเมืองมากขึ้นเป็นลำดับโดยเฉพาะในใจกลางเมือง การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรทำให้ความต้องการพื้นที่สำหรับอยู่อาศัยและทำมาหากินมากขึ้น รวมทั้งได้สร้างปัญหาสภาพการอยู่อาศัยและทำให้เกิดความแออัดขาดสุขลักษณะ ไม่เป็นระเบียบ ส่งผลให้เกิดปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม คุณภาพชีวิตผู้อยู่อาศัยลดลง ขาดพื้นที่สีเขียวสำหรับสิ่งแวดล้อม และการนันทนาการเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการอยู่อาศัย

รัฐเห็นถึงสภาพปัญหาเหล่านี้ จึงมีนโยบายในการเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยแนวทางที่สำคัญประการหนึ่งคือการเพิ่มพื้นที่สีเขียว อย่างไรก็ตามการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนพักอาศัยเขตเมืองของกรุงเทพมหานครโดยเฉพาะในเขตชุมชนใจกลางเมืองที่มีความหนาแน่นสูงเป็นสิ่งซึ่งขัดแย้งกับลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ดังนั้นเพื่อเป็นการสนับสนุนนโยบายเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้ดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาความเป็นและแนวทางในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนพักอาศัยเขตเมือง โดยการเปรียบเทียบชุมชนพักอาศัยในเมือง 2 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านครัวเหนือและชุมชนวัดสุวรรณาราม

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ในการดำเนินการวิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

- 1.2.1 เพื่อศึกษาลักษณะเศรษฐกิจ สังคม การดำเนินชีวิต วิถีชีวิต และลักษณะทางกายภาพ ของชุมชนพักอาศัยเขตเมือง ซึ่งนำไปสู่ความต้องการการเพิ่มพื้นที่สีเขียว
- 1.2.2 เพื่อศึกษาความต้องการในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวและความน่าจะเป็นที่จะเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนพักอาศัยเขตเมือง
- 1.2.3 เพื่อเปรียบเทียบความน่าจะเป็นในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวของ ชุมชนบ้านครัวเหนือ และชุมชนวัดสุวรรณาราม
- 1.2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในนโยบายของภาครัฐซึ่งนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติการเพิ่มพื้นที่สีเขียว ในชุมชนพักอาศัยเขตเมือง

1.3 คำถามการวิจัย

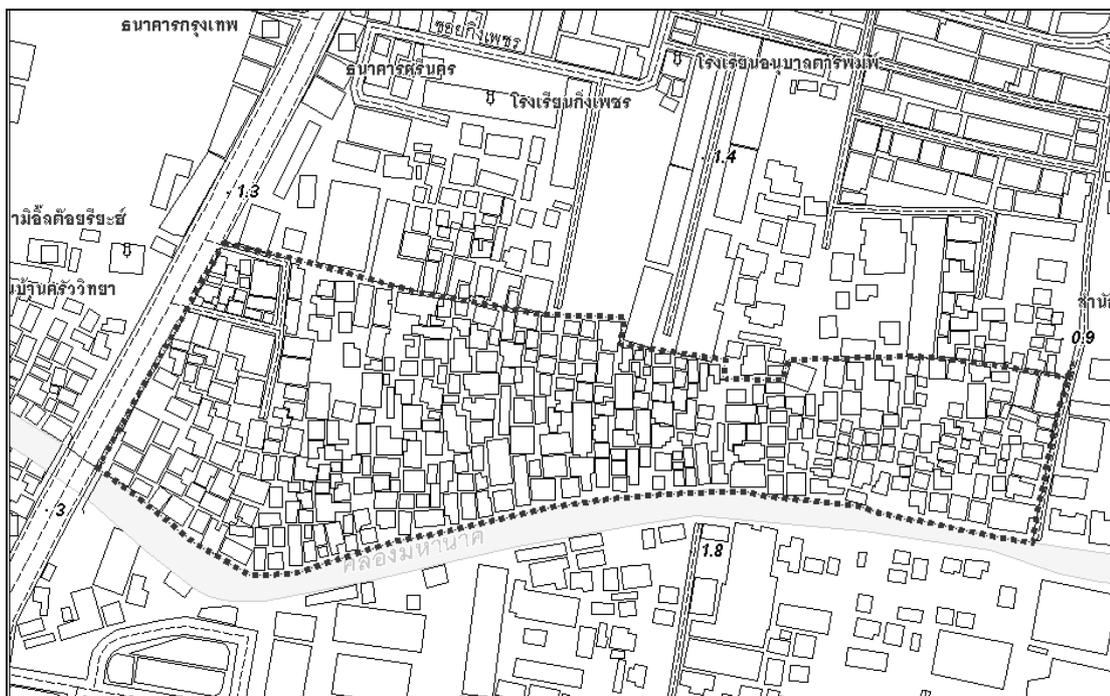
- 1.3.1 ชุมชนกรณีศึกษามีลักษณะทางกายภาพแตกต่างกันอย่างไร และสามารถตอบสนองความต้องการพื้นที่สีเขียวได้อย่างไร
- 1.3.2 ชุมชนกรณีศึกษามีลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมการดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตแตกต่างกันอย่างไร ลักษณะเหล่านี้สัมพันธ์กับความต้องการเพิ่มพื้นที่สีเขียวอย่างไร
- 1.3.3 ชุมชนที่มีลักษณะแตกต่างกันมีความต้องการพื้นที่สีเขียวแตกต่างกันอย่างไร
- 1.3.4 ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม การดำเนินชีวิตและวิถีชีวิต ที่แตกต่างกันมีผลต่อความต้องการที่แตกต่างกันอย่างไร
- 1.3.5 ลักษณะการมีส่วนร่วมจะนำไปสู่การจัดการที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้อย่างไร

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความน่าจะเป็นในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวของชุมชนพักอาศัยในเขตเมือง ดังนั้นจึงเลือกพื้นที่ชุมชนพักอาศัยในเขตเมืองที่มีความแตกต่างในด้านกายภาพและลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม เพื่อให้ได้ความแตกต่างต่างของชุมชนที่จะนำไปสู่ความต้องการเพิ่มพื้นที่สีเขียวที่แตกต่างกันและความเป็นไปได้ในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวที่แตกต่างกัน จากการสำรวจชุมชนพักอาศัยในเขตเมืองภายในพื้นที่ของกรุงเทพมหานครที่มีความหนาแน่นสูง (คือเขตเมืองชั้นใน) รวมทั้งสิ้น 624 ชุมชน ในการศึกษาคั้งนี้จึงเลือกพื้นที่ศึกษาจากการสุ่ม

ชนแรกและชุมชนที่สองมาพิจารณาความแตกต่างในเบื้องต้น ผลสรุปจากการสุ่มที่ได้คือ ชุมชนบ้านครัวเหนือซึ่งอยู่ในเขตเขตราชเทวี และชุมชนวัดสุวรรณารามซึ่งอยู่ในเขตเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดของขอบเขตพื้นที่ศึกษาเป็นดังนี้

1.4.1 ชุมชนบ้านครัวเหนือ

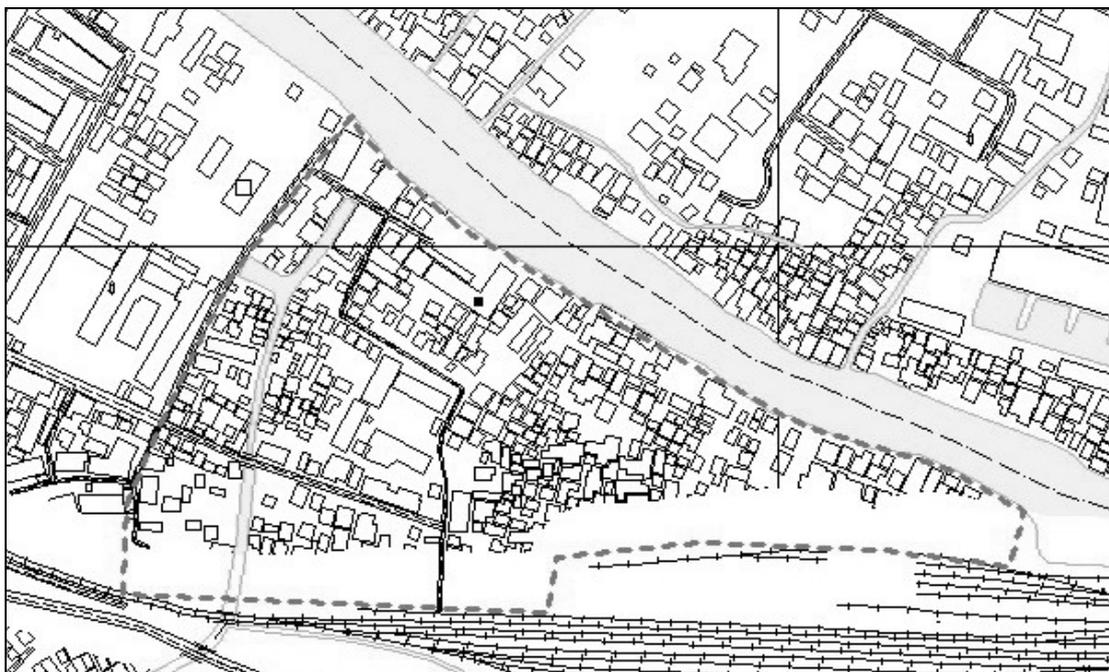


รูปที่ 1.1 ขอบเขตพื้นที่ศึกษา ชุมชนบ้านครัวเหนือ

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ซอยกิ่งเพชร โรงเรียนกิ่งเพชร
ทิศใต้	ติดต่อกับ	คลองแสนแสบ บ้านจิมทอมสัน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	พื้นที่สำนักงานกลางนักเรียนคริสเตียน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ถนนบรรทัดทอง โรงเรียนบ้านครัววิทยา

1.4.2 ชุมชนวัดสุวรรณาราม



รูปที่ 1.2 ขอบเขตพื้นที่ศึกษา ชุมชนวัดสุวรรณาราม

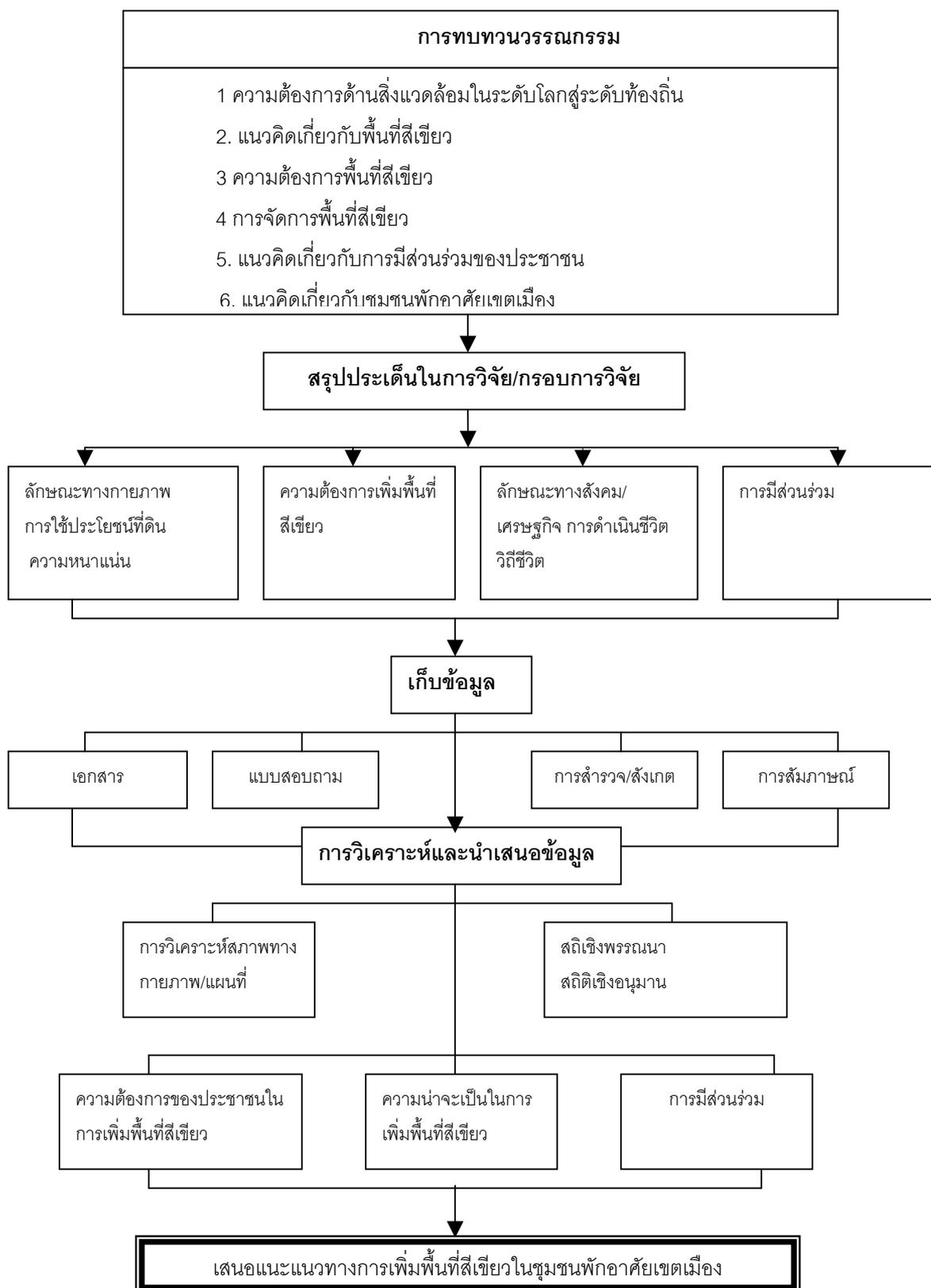
อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับคลองบางกอกน้อย
ทิศใต้	ติดต่อกับสถานีรถไฟธนบุรีและแขวงบ้านช่างหล่อ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับสถานีรถไฟธนบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับถนนจรัญสนิทวงศ์

1.5 ขั้นตอนของการศึกษา

การศึกษาเรื่องความจำเป็นและแนวทางในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนปากอ้าย เขตเมืองกรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชุมชนบ้านครัวเหนือและชุมชนวัดสุวรรณาราม เป็นการศึกษาเพื่อนำเสนอแนวทางการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมือง ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเรียงลำดับขั้นตอนการทำงานจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 6 กลุ่มแนวคิดได้แก่ ความต้องการด้านสิ่งแวดล้อมในระดับโลกสู่ระดับท้องถิ่น แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่สีเขียว แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการพื้นที่สีเขียว การจัดการพื้นที่สีเขียว แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน และแนวคิดเกี่ยวกับชุมชน จากนั้นสรุปเป็นกรอบในการวิจัยและกำหนดวัตถุประสงค์ สร้างตัวแปรในการวิจัย และทำการเลือกวิธีการเก็บข้อมูลแบบสำรวจ สัมภาษณ์ แบบสอบถามและข้อมูลจากเอกสาร เหมาะ

สมตามลักษณะของตัวแปรแต่ละประเภท ทำการวัดผลและวิเคราะห์ผลการศึกษาด้านเปรียบเทียบสภาพทางกายภาพในสองชุมชนที่มีผลต่อการตอบสนองการเพิ่มพื้นที่สีเขียว และเปรียบเทียบสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การดำเนินชีวิต ในสองชุมชนเพื่อหาปัจจัยที่แตกต่างกันและมีผลต่อความต้องการเพิ่มพื้นที่สีเขียว รวมถึงการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่สองชุมชนเพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางการเพิ่มพื้นที่สีเขียว และสรุปผลการวิจัยเพื่อเสนอแนะแนวทางการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนพักอาศัยเขตเมืองโดยคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การดำเนินชีวิต และสภาพทางกายภาพที่สอดคล้องกัน



รูปที่ 1.3 ขั้นตอนการวิจัย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เพื่อให้ทราบลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกันซึ่งมีผลต่อความต้องการพื้นที่สีเขียวในชุมชนที่แตกต่างกัน

1.6.2 ซึ่งให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญต่อการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนพักอาศัยเขตเมืองซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัย

1.6.3 เพื่อเป็นข้อเสนอแนะสำหรับการวางแผนการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ชุมชนพักอาศัยเขตเมืองซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

1.6.4 เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการวางแผนการเพิ่มพื้นที่สีเขียวสำหรับชุมชนพักอาศัยเขตเมือง ซึ่งสอดคล้องกับความน่าจะเป็นและความต้องการพื้นที่สีเขียวในชุมชน